

Asıl Soru Hangisi?

Güler Işın

guler_1s1n@yahoo.com.tr

Eleştirel – Yaratıcı Düşünme ve Davranış Araştırmaları Laboratuvarı

Kadının statüsü; basitçe, toplumda bir kadının edinmiş olduğu yer olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, her toplumda kadının edinmiş olduğu yer değişik faktörlere dayandırılmakta, her toplum varoluşlarının yegane sebeplerinden biri olan kadınları farklı basamaklara yerleştirmektedir.

Bir toplumda kadının statüsü; almış olduğu eğitime, mensup olduğu aileye ve en önemlisi de toplumda genel olarak yerleşmiş olan “kadın kimliği” ne bakış açısına göre şekillenmektedir. Dünyamızda, gün geçtikçe refah seviyesi yükselmekte, insan hakları ön plana çıkmaktadır. Ancak hala kadınlar hak ettikleri statüyü kazanamamışlardır. Ülkemizde ve dünyada feminizm akımının, hatta bazı çevrelerin iddiasına göre ideolojisinin, savunuculuğunu yaparak kendini kadınların haklarını savunmaya adanmış birçok kadın ve erkek bulunmaktadır. Bu bağlamda göz önüne alınan temel madde; Türkiye’nin 1986 yılında yürürlüğe koymuş olduğu; “Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”nin birinci maddesidir. Bu maddeye göre; ‘kadınlara karşı ayırım’ deyimi kadınların; medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, söz konusu bu hak ve özgürlükleri kullanmalarını ve bunlardan yararlanmalarını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir. (4)

Türkçe sözlükte “Toplumda kadının yararlanacağı hakları çoğaltmak ve erkeğine eşit kılmak amacını güden bir düşünce akımıdır” şeklinde tanımlanmakta olan feminizm terimini basitçe tanımlamak gerekirse; kadın-erkek eşitliğini savunan bir düşünce akımıdır diyebiliriz. Bu aşamada, birçok insanın “Kadınlar kendi haklarını kendileri de savunabilirler. Bunun için başka insanların çabasına ihtiyaçları olmamalıdır.” dediğini duyar gibi oluyorum. İşte bu noktada ülkemizde ve dünyada kadınların yaşamakta olduğu bazı olayları sıralamak gerektiği inancındayım.

Dünyada her yıl en az 3.5 milyon kadın şiddete maruz kalmaktadır. Başka bir deyişle bu, her 8 saniyede bir kadının fiziksel şiddete maruz kalmakta olduğunu göstermektedir. Yaşanan bu şiddetten kaynaklanan yaralanmaların tedavi giderleri her yıl 500 milyar dolara kadar ulaşmaktadır. (14) Kadına yönelik şiddet tanımında, Birleşmiş Milletler’in Pekin’de Eylül 1995’te yapılan 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu’nda yer alan metin esas alınmıştır. Bu metne göre kadına yönelik şiddet; kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesi ile veya acı çekmesi ile sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ve ister özel hayatta meydana gelmiş olsun cinsiyete dayalı her türden şiddet anlamına gelmektedir. (2)

Ülkemizde; kadınların % 79’u fiziksel şiddete, % 52’si sözel şiddete, % 29’u duygusal şiddete, % 18’i ise ekonomik şiddete maruz kalmaktadır. Türkiye’de evliliklerinin ilk 3 yılında üniversiteli kadınların % 73’ü, gecekonduda yaşayan kadınların % 90’ı şiddete maruz kalmaktadır. Türkiye’de erkeklerin % 45’i, kadının kendisine itaat etmemesi halinde “dövme hakkı” bulunduğu inanırken, % 23’ü de eşine “tecavüz” etmektedir. (10)

“Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi” tarafından 17 Ekim 2000 tarihinde başlatılan “Kadına Yönelik Şiddet” araştırması; merkeze yardım talebiyle başvuran 190 kadının % 64’ünün eşinden, % 12’sinin boşandığı eşinden, % 8’inin birlikte yaşadığı erkekten, % 2’sinin kayınpeder ve kayınvalidesinden şiddet gördüğünü göstermiştir. (8)

Kadın Sığınma Evi’nde kalan 75 kadın ve çocuk, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde kadınlara uygulanan şiddete dikkat çekmek amacıyla “şiddet aletleri” adı altında bir sergi düzenlemiştir. Sergilenen maddeler arasında; ütü, merdane, elektrik kablosu, oklava, zincir, kıyma makinesi, bıçak, hortum, kaynamış su, kızarmış yağ ve kezzap... gibi vücuda zarar veren alet ve maddeler de bulunmaktadır. (12) Ülkemizde, şiddet gören kadınların %80’i şiddetle ilgili olarak hiçbir şey yapılamayacağını düşünmektedirler. Üstelik şiddete maruz kalan bu kadınların neredeyse yarısı da, erkeğin bu konuda haklı olduğunu inanmaktadırlar. (14)

Dünya kadınlarının durumu da Türkiye’dekinden farklı değildir. Fransa’da, 18 yaşının üzerindeki 1,5 milyon kadın kocasından dayak yemektedir. Her ay 6 kadın kocası tarafından öldürülmekte, 10 kadından 1’i fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Kadınların % 17’si fiziksel şiddete (tokat, yumruk vb.) maruz kalmış; bunların % 53’ü kocaları tarafından dövülmüş, hatta % 2,5’inin kocası dövmeyle yetinmemiş, “öldürmeye teşebbüs” etmiştir. Ankete katılan kadınların % 11’i kocaları tarafından “cinsel şiddet” görmüştür. (9)

ABD’de yılda 4 milyon kadın eşinden dayak yemektedir; hatta her yıl 4 bin kadın dövülerek yaşamını yitirmektedir. (14) Santiago’da her 5 kadından 4’ü fiziksel, duygusal veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Pakistan’da ev kadınlarının % 99’u, çalışan kadınların % 77’si kocalarından dayak yemektedirler.

Kadınların maruz kaldığı kötü muamele sadece dayakla da sınırlı değildir. Dünya Sağlık Örgütü’nün hazırlanmış olduğu rapora göre; her yıl dünyada 4-12 yaş arası 2 milyon kadın, “Kadın Sünneti” tabir edilen işleme tabi tutulmaktadır. Sadece Afrika’da her gün bu işleme tabi tutulan kadınların sayısı 6000’i bulmaktadır. Yapıldığı ülkelerde kadın sünneti tabir edilmesine rağmen fiziksel ve psikolojik kötü sonuçlarından dolayı bu uygulama, tıbbi literatürde sakat bırakma, koparma anlamında kullanılan bir terimle açıklanmaktadır. (1) Müslüman ve Hristiyanlarca uygulanan bu işlem, doktorlarca ‘Klitorektomi’ olarak tanımlanmaktadır. ‘Klitorektomi’ uygulamalarına ve doğurduğu sonuçlara göre farklı isimler almaktadır.¹ Bu işlemin en ağır şekli ‘Firavun Sünneti’dir. Efsaneye göre bu sünnet, Eski Mısır’da Firavun’un öfkelendiği kabilelere, üremelerini engellemek ve dolayısıyla varlıklarını sürdürememelerini sağlamak amacıyla uygulanmaktaydı.

Afrika’da çok yaygın olan bu işlem, yaşanan göçler yüzünden Avrupa ve Amerika’da da yaygınlaşmıştır. Somalî’de % 99’luk, Etiyopya’da % 90’lık, Sudan’da % 85’lik kesimlerde uygulanan bu işlem, 1996’da ABD’de ve 1985’de İngiltere’de yasaklanmıştır. Fransa’da 30 yılda 15 aile için bu konuda soruşturma açılmıştır. Kenya, Senegal, İsveç ve İsviçre de bu işlemin yasa dışı sayıldığı ülkelerdendir. 19 Afrika ülkesi bu işleme karşı resmi olarak geliştirmiş oldukları karşı politikaları uygulamaktadırlar. Alınan bütün bu önlemler, 1977’de % 96 olan uygulama oranını, 1990’da ancak % 82’ye düşürmeyi başarabilmiştir. İşlemin yasaklandığı ülkelerde yaşayan aileler, işlemi uygulatabilmek adına kimi zaman kızlarını yurt dışına göndermeyi seçmekte, çoğu zamansa bilgisiz insanların yardımına başvurumaktadırlar. (1) Fatima Haşi, bu konuyla ilgili yaptığı araştırmanın sonuçlarını anlatırken ayrıca Afrika’daki kadınların bu konuyla ilgili düşüncelerine de değinmektedir: “Afrika’daki ‘tuhaf’ geleneğe göre kadınlar sünnet olmadığı takdirde kocalarının öleceğine, doğacak çocuklarının normal olmayacağına ve üreme organlarının aşırı derecede büyüyeceğine inanılmaktadır.” Haşi şu cümleleri de ekliyor: “Bu yaygın masallar nedeniyle 30’dan fazla ülkede kadın sünneti yapılıyor. En kötüsü de kadınların kendi kendini sünnet etmesi. Üstelik sünnetin tehlikelerinden ve vücutlarına verebileceği zarardan da haberleri yok.” (7)

Evlene kadar bakireliği korumak ya da evlilikten sonra sadakati sağlamak amacıyla uygulanan işlem, ‘Genital Deinfibulation’ adı verilen bir operasyonla geri çevrilebiliyor. Bu operasyonun ulaşacağı başarı, sünneti uygulayan kişinin konusunda ne kadar uzman olduğuyla yakından alakalı.

Afrika’da kadın sünneti adı verilerek uygulanan insan dışı uygulama yüzünden her yıl 130 milyona yakın kadın ölmektedir. Şiddet, kadınların bedensel ve psikolojik sağlıklarını son derece olumsuz etkilemekte, cinsel yaşamları içinse vahim sonuçlar doğurmaktadır.

Kadınlara uygulanan şiddet bununla da sınırlı değildir. Yılda 700.000 kadın, yani her 6 dakikada bir kadın, tecavüze uğramaktadır. (14) ABD’de her 15 dakikada, Güney Afrika’da ise her 26 saniyede bir 1 kadına tecavüz edilmektedir. (11)

Bu aşamada bir başka konuya daha değinmek istiyorum.

“Tecavüz” ne demektir? Tecavüz sözcüğü Türkçe’de farklı anlamlarda kullanılabilir. Bir eve tecavüz edilmişse bunun anlamı, o eve zorla girilmiş olmasıdır. Eğer bir kadına tecavüz edilmişse, o kadına zorla cinsel ilişkiye girilmiş demektir ve bu Türkçe Sözlük’te maalesef namusa el uzatmak olarak da tanımlanmaktadır. Bir tarafta ev, diğer tarafta kadın... Güzel Türkçemiz, tecavüz kelimesini hem kadın hem de ev sözcüğü için kullanabilmemize olanak sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, tecavüz fiili acaba insanların bir ‘mal’a onu hak etmediği halde kendisininmiş gibi davranmasını, o “mal”ı kendisininmiş gibi kullanmasını, hukuksal hiçbir zemini yokken o “mal”a yönelmesini ve ona “zorla” sahip olmasını mı anlatır? Eğer öyleyse durum çok vahimdir. Ülkede toplum huzurunu sağlamak, insanlara yapılan haksızlıkları cezalandırmak adına oluşturulmuş hukuk sistemi bile kadınlara ‘mal’ gözüyle bakabilmiştir.

Diğer bir taraftan tecavüz fiili bir başka kelimeyle de açıklanabilmektedir ki bu, olayı çok daha kötü bir platforma taşımaktadır: Irza geçmek. Türkçe’de, İngilizce’deki ‘rape’ karşılığı bir sözcük yoktur. Bunun için ‘ırza geçme’ tabiri kullanılır ki ‘ırz’, ‘şan, şeref, namus, iffet, temizlik...’ demektir. Bu kavram, Türk Ceza Kanunu’nda da ‘Adab-ı Umumiye ve Nizam-ı Aile Aleyhine Cürümler’ başlığı altında toplanmıştır. Diğer bir deyişle, bir kadına cinsel saldırıda bulunduğu zaman aile düzeni, genel adab bozulmuş olur ve sanık bu nedenlerle ceza alır. Sonuç olarak kadının cinsel özgürlüğüne saldırı kavramı, Türk Ceza Kanunu’nda bulunmamaktadır. Kadın için böyle bir özgürlük düşünülmemektedir. (2) Bu bağlamdan olaya bakıldığında kadın, ailenin ırzının ve namusunun bir

¹ Klitorektomi, İnfibulasyon, Eksizyon, Sembolik Sünnet, Firavun Sünneti.

nişanıdır. Kadının ırzına veya namusuna bir müdahale olursa ailenin namusu, dolayısıyla sahip olunan 'temiz mal' kirletilmiş olur. Böyle bir durumda, ya kadın namusunu kirleten kişiye verilir ve böylece namus temizlenir, ya da kadın öldürülür -ki bu da namusu temizlemenin ikinci bir yoludur. 'Mal'ı öldüren 'kahraman' ya da diğer bir deyişle 'katil', namusu temizlenmiş aile tarafından onurlandırılır ve yasaların ona tanıdığı haklarla kısa sürede özgürlüğüne kavuşur. Bu durum, insanın aklına gelebilecek diğer bir soruyu da yanıtlamaktadır:

"Uğruna yeri geldiğinde bir başkasını öldürdüğümüz, bu yüzden gerektiğinde onlar için yıllarca hapiste yattığımız kadınlarla; şiddet uyguladığımız, tecavüz ettiğimiz kadınlar arasındaki fark nedir?" İkisi arasında hiçbir fark yoktur. Yanlış anlaşılabilir, neyin uğruna insan öldürüldüğüdür; uğruna insan öldürülen kadınlarımız değil, "namus"tur. Hatta çoğu zaman namus uğruna verilen canlar; yine o kadınların canlarıdır.

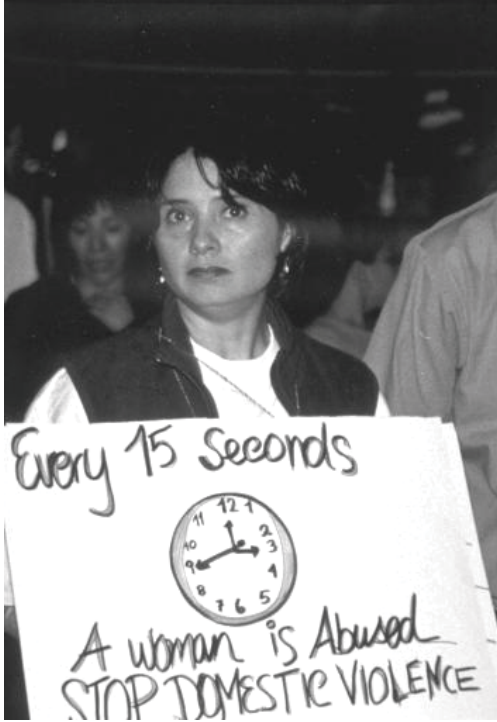
Bu noktadan hareketle bir başka soruyu cevaplamaya çalışabiliriz: Kadınlar neden dövülür? Çünkü tecavüze uğrayan kadın nasıl bir 'mal'sa, dövülen kadın da aynı şekilde bir 'mal'dır. Tabular, anlayışlar, sistem; erkeklere kadını dövebilme, kadını istediği zaman her türlü 'ihtiyacı' için kullanabilme hakkını vermektedir. Diğer bir açıdan ele alındığında ise, bekaret konusu, kadınlar ve kadın hakları için bir başka handikap olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bekaret, hem erkeklerin ve hem de kadınların oldukça önem verdikleri bir husustur. Kızlarımızın çocuk denecek yaşta evlendirilmelerinin nedeni de bu değil midir zaten? Kocasından önce başka birine gönlünü kaptırmasın, adı çıkmasın ya da namusu kirlenmesin diye...

Daha sonra erkekler, kadınlarını evlerine kapatırlar ve kendilerini sokaklara atarlar. Sokaktaki diğer kadınlara istedikleri gibi davranabilme cüretini de, yetiştiricilerinin onlara verdiği eğitimden almaktadırlar. Bu bağlamda, bu eleştirilerin hiçbirini hak etmeyen erkeklere yaptığım haksızlıktan dolayı bir özürü herkese borç biliyorum.

Sistem bir bütündür ve sistemi değiştirmek için esas madur olanlar sesini yükseltmeli ve eylem yapabilmelidir. Bir anlamda, 'mal' olarak algılanışlarına kadınlar karşı çıkmalıdır.

Kadınlar yaşadıkları bütün bu şiddetin ve insan dışı uygulamanın yanı sıra eve de kapatılmaktadır. Eğitim alamamakta, fikirlerini ve görüşlerini açıklayamamakta, sadece ev işlerine ve çocuk bakmaya mahkum edilmektedirler. Herhangi bir eğitimleri olmayan bu anneler, gelecek nesillerin de hayatlarını olumsuz etkilemektedir. Çünkü, bu yanlış bilinçteki insanları da sonuçta anneler yetiştirmektedir; belki babalar örnek alınır, ama anneler eğitir... Bu da önemli bir çelişki yaratır. Bu çelişki, döngünün sürekliliğini sağlamaktadır.

"Feminist misin?" diye soracak olduğunuzda yanıtım; "Evet, feministim!" ya da "Hayır, neden olayım?" olmayacaktır. Bu cevapları vermenin ne amacı olabilir ki bunca gerçek ortadayken. Bunun gibi yanlış soruların peşinde koşmak, bizi yerimizde saymaktan öteye götüremez. Artık gerçekleri görmeli ve bu döngüyü bir noktada kırmaya çalışmalıyız.

"Siz bir şeyler değişsin diye çaba göstermezseniz, başkalarından ne bekleyebilirsiniz ki?"

Bir kadın olarak kadın hakları konusunda duyarlı olmam ve diğerlerinden farklı olarak bunu yüksek sesle dile getirmem beni bir feminist yapıyorsa, kadınların insan olmalarından ileri gelen haklarının göz ardı edilmesini engellemek adına gösterdiğim çaba feminist kimliğini kazanmama neden oluyorsa; doğrudur evet feminist olabilirim. Ancak eğer bu bir şeyleri değiştirebilecekse! Körü körüne kadınların üstünlüğü fikrinin savunuculuğunu yapmak, ayırım yapmak, erkek düşmanlığı yaparak olaylara önyargıyla bakmaksa feminizm, bunlara zamanım yok. O zaman bunca ayrımcılığa, şiddete, acıya neden olan insanlardan ne farkım kalır ki? Peki szi hangi fikrin savunucusunuz? Asıl önemli nokta, düşüncelerinizi yüksek sesle söyleyebiliyor musunuz? Bir düşünün...

Kaynakça:

- Aksu, F. & Oral, E. (1998). *Kadın Dış Genital Organına Uygulanan Kısıtlayıcı Tahripkar Sünnet Şekilleri*. Elektronik Cerrahpaşa Dergisi, 29 (2), 107-110. <http://ctf.istanbul.edu.tr/dergi/online/1998v29/s2/982o2.htm>. [21 Eylül 2003, WEB]
- Arın, C. (2002) *İstanbul Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi Toplantı Metni*. <http://usconsulate-istanbul.org.tr/reppub/vawo/carın.html>. [20 Eylül 2003, WEB]
- Batur, A. & Yüksel, G. (2000). *Namus Borcu Ödendi*. <http://www.milliyet.com.tr/2000/06/14/yasam/yasa.html>. [22 Eylül 2003, WEB]

- (2002). CEDAW Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. <http://www.kssgm.gov.tr/cedawrapor.html>. [22 Eylül 2003, WEB]
- (2003). Güneydoğu'da Kadın Olmak. <http://www.ntvmsnbc.com/news/230658.asp>. [22 Eylül 2003, WEB]
- (2002). Güneydoğulu Kadından Mektup Var. <http://www.ntvmsnbc.com/news/139421.asp>. [21 Eylül 2003, WEB]
- (2002). Her Gün 6 Bin Genç Kız Sünnet Ediliyor. <http://www.ntvmsnbc.com/news/139566.asp>. [19 Eylül 2003, WEB]
- (2003). Kadına Yönelik Şiddet Dayak İle Sınırlı Değil. <http://www.ntvmsnbc.com/news/204656.asp>. [19 Eylül 2003, WEB]
- (2003). Kadın Karşı Şiddet. Marko Paşa Gazetesi. http://www.markopasa.net/haber.php?haber_id=8139. [22 Eylül 2003, WEB]
- (2002). Kadınlar Aile İçi Şiddet Kurbanı. <http://www.ntvmsnbc.com/news/139158.asp>. [22 Eylül 2003, WEB]
- (2003). Kadınlar Günü'nde Kadınların Durumu. <http://www.ntvmsnbc.com/news/204658.asp>. [22 Eylül 2003, WEB]
- (2002). Kadınlardan Şiddet Aletleri Sergisi. <http://www.ntvmsnbc.com/news/139451.asp>. [22 Eylül 2003, WEB]
- Mendekli, E. (2003). Türkiye'de Kadın Olmak. http://www.kanald.com.tr/haber/yazarlar/emineincemendekli/arsiv/turkiyede_kadin_olmak.shtml. [21 Eylül 2003, WEB]
- Altun, T. (2000). Kadının Statüsü ve Kadın Sağlığı. <http://www.thb.hacettepe.edu.tr/2000/20004.shtml>. [20 Eylül 2003, WEB]

